

Bezpečnost v STTO*

Zpracovali Matěj a Kuba

1. dubna 2015

Účelem tohoto textu je seznámit instruktory a vedoucí ze Sdružení Turistických a Tábornických Oddílů se základními zásadami bezpečnosti při vedení činností, práci s nářadím a základními zásadami obsluhy TZ Nebeská Rybná. Text je určen především k přípravě na kvalifikační zkoušky, může vám ale být dobrým pomocníkem i před odjezdem na tábor či brigádu. Bezpečnost jako taková znamená minimalizaci rizika, a přesně to bude při činnosti Vaším úkolem. K pochopení rizika může napovědět rovnice rizika;

$$\text{Bezpečnost} = \frac{\text{Hrozba} * \text{Zranitelnost} * \text{Hodnota}}{\text{Protiopatření}}$$

Riziko v tomto případě je "pravděpodobností realizace hrozby," a to vůči hodnotě. Hodnota v tomto modelu tedy reprezentují Vaší družinku a je současně asi jediným komponentem modelu, který zde nebudeme rozebírat. Na druhou stranu, na Hrozby, Zranitelnost a zejména možná Protiopatření se podíváme poměrně zevrubně. Zůstaneme-li u rovnice rizika, lze říci, že bezpečnost pro účely turistického oddílu je **snahou vyvarovat se riziku, plynoucímu z hrozeb, a odpovídající reakcí v případě jejich realizace**. Prakticky to bude znamenat především;

- Zabránit zranění/smrti dětí i Vás samých.
- Zabránit poškození věcí (nehledě na jejich majitele).
- Zajistit udržení/nastolení pořádku. Nepořádek totiž zvyšuje riziko¹
- Řešit problémy v případě, že nastanou.

Text je rozdělen na dvě části dle jednotlivých předmětů. Vychází ze starších materiálů na tato témata, našich znalostí a zkušeností, ale i zákonů a odborné literatury.

*Poznámky k verzi 1: *První část (Vedení činností a krizové situace) je téměř hotová, zbývají kapitoly o zvířátkách a nálezech nebezpečných věcí. Druhá část je zatím spíše konceptem, při přípravě na zkoušky vycházejte spíše z přednášky*

¹Tato vazba nemusí být až tak zřejmá, pokusím se jí tedy rozvést. Představte si dětský tábor. V táboře je 25 stanů a v každém spí dva lidé, různě po táboře se válí sekerky, polní lopatky, dřevo, ešusy, oblečení, děti. Dokud se lidé nehýbou, může být situace ještě v zásadě neproblematická. Nicméně pokud se například některé z dětí rozhodnou začít po táboře pobíhat, či Vy sami musíte rychle něco zorganizovat (začátek programu, přesun lidí kvůli blížící se bouři...), všeobecný nepořádek může vést k tomu, že se někdo o něco zraní, něco se ztratí, apod.

1 Bezpečnost při vedení činností a prevence krizových situací

1.1 Úvod

Vedoucí a instruktor musí mít neustále přehled a kontrolu nad tím, kolik dětí má, kde jsou a co tam dělají. Nepřetržitý dozor trvá samozřejmě i v době osobního volna nebo například poledního klidu. Na táboře v této době za děti ručí především vedoucí dne a instruktoři. Vedoucí dne a ostatní vedoucí napomáhají bezpečnému průběhu činnosti jasně ohraničenými začátky a konci, většinou formou nástupů. Nástupy mají z bezpečnostního hlediska hned několik významů;

1. Uklidní děti
2. Pomohou vedoucím získat pozornost pro vysvětlování činnosti či její zhodnocení. Zejména při vysvětlování bezpečnostních pokynů je důležité si zajistit pozornost všech dětí.
3. Díky umístění dětí na jedno místo máme lepší přehled o situaci v táboře.

Pokud děti během volna začnou dělat nepořádek, je nutné je zabavit smysluplnou činností. Zabavíte-li je nějakým nesmyslným úkolem, začnou dělat ještě větší nepořádek.

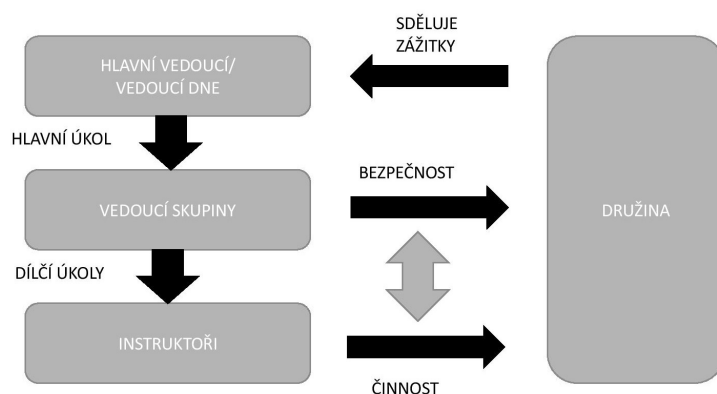
Při činnosti družiny zodpovídá za bezpečnost především její vedoucí, který i z právního hlediska nese větší odpovědnost. Nicméně i instruktor, který je (protože četl tento text) obeznámen se zásadami bezpečné činnosti, může ke zdaru věci významnou měrou přispět. Jedno z možných znázornění bezpečnostních vztahů v táboře je k vidění na přiloženém diagramu 1. Vedoucí dne, akce, tábora, programu apod. zde vedoucím skupin předává nějaký obecnější úkol ("vydejte se na čtyřdenní výlet do Postoloprta"), ti pak svým instruktorům předávají dílčí úkoly ("najdi místo na přenocování", "zjisti předpověď počasí", "nenech děti hladit tu slintající veverka") a dohlíží na jejich plnění.

Obecně platí, že instruktoři se starají především o motivaci a program a vedoucí na věc nahlíží s větším odstupem, včetně zajištění bezpečnosti. Nicméně nastávají situace, kdy se role doplňují, střídají či zcela obrací. Družina se pak po návratu skrze své kamarády, vedení tábora, zdravotníka, rodiče apod. nebojí podělit o různé zajímavé zážitky ("nedostali jsme najíst a ještě běželi 10km, aby vedoucí stihli fotbal"), zhodnotit úspěšnost vedení družiny tak nebývá příliš těžké.

1.2 Bezpečnostní řády

Na místech, která během své činnosti navštívíte se budete často setkávat s bezpečnostními řády. Půjde zejména

- Řády táborových základů
- Táborové řády
- Bezpečnostní řády ubytoven
- Školní řády
- Řády jídelen
- Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

Obrázek 1: Lidé v táboře a bezpečnost

Pokud na místo, kde platí nějaký bezpečnostní řád, dorazíte, s řádem se seznámte a respektujte ho (zároveň pochopitelně vyžadujte jeho dodržování i po dětech).

Bezpečnostní řády většinou píší lidé, kteří vědí, jaká rizika Vám v místě hrozí a tak se ani vy neopaříte kvůli nepochopení netypického značení kohoutků v koupelně či si nezpůsobíte jiný problém, se kterým se potýkali už různí návštěvníci před Vámi.

1.3 Vyrážíme na výlet

Do nezbytné bezpečnostní výbavy vedoucího, respektive instruktora, při odchodu na výlet patří zejména dostatek vody a lékárnička. Pokud na výlet jdete v zimě, budou se Vám hodit ještě náhradní suché rukavice, ponožky, čepice, případně i mikina.

Vaším úkolem bude také kontrolovat různé věci u dětí, a to zejména:

- Co mají děti na sobě – bude jim vedro? Zima? Je oblečení pohodlné pro dlouhý výlet?
- Jak je na tom spacák – nemusíme snad připomínat, že vyrazit na vícedenní výlet (ať už v létě či zimě) s mokrým spacákem je hazardem o zdraví.
- Co si děti nesou s sebou – pokud má někdo v batohu na jednodenní výlet čtyři kšiltovky a tři svetry, je to pravděpodobně nadbytečné. Později se budete potýkat s pomalostí tohoto člena družinky. Výstroj je třeba využívat především efektivně.
- Jak jsou na tom děti s osobní hygienou a obecně zdravotním stavem – je lepší nechat dítě se symptomy přicházejícího onemocnění v chatě, než situaci řešit 30km daleko

A především musíte dohlédnout na to, aby se kvůli Vaší nedbalosti na výletu žádné dítě nezranilo!

1.4 Chování na silnici

Pokud se s dětmi pohybujete po silnici, musí se Váš liberální či demokratický přístup (viz skripta z pedagogiky) nutně stát autoritativním. S Velikostí Vaší skupiny totiž poroste riziko vzniku nebezpečné situace. Předně jak se po silnici chodí?

Máte-li **malou skupinu** (například 5 dětí a instruktor), pohybujete se po levé straně silnice, a to maximálně ve dvojestupu. V Našem seřazení by instruktor šel na konci zástupu a měl tak dobrý výhled na celou skupinu před sebou, pokud by skupina měla ještě jednoho dalšího vedoucího či instruktora, šel by jeden z nich na začátku.

Větší skupina (například 3 vedoucí, 2 instruktoři a 30 dětí) je takzvaným Organizovaným útvarem chodců. Organizovaný útvar chodců se pohybuje po pravé straně silnice a vyznačuje se organizovaným chováním, podobným autům. Za snížené viditelnosti musí být označen vpředu bílými světly (po obou stranách) a vzadu červenými, ideálně i odrazkami a reflexním oblečením.

Zejména pro malou skupinu platí, že v určitých situacích je třeba jí přesunout na druhou stranu silnice. Takovou situaci může být třeba úsek ostrých zatáček, který na Vaší straně nutí auta jet úplně po krajnici. Pokud jdete po silnici, budete řešit dva problémy;

- Mezery – děti říkávají „ty máš mezeru, hodíme tě do sběru.“ Mezery zvyšují riziko.
- Nerespektování dvojestupu – velmi častý a nebezpečný problém. Děti Vám budou chodit v troj i pětistupech a i po Vašem zákazu se do takové formace za určitý čas vrátí. Disciplinované chování na silnici musíte neustále kontrolovat a vyžadovat.

V nebezpečném úseku se hodí poslat jednoho člena skupiny (instruktora/vedoucího) pár metrů před skupinu, kde může upozorňovat auta na skupinu a přimět je tak ke zpomalení a současně varovat skupinu před těmi, kteří nezpomalili.

Pokud je noc, snažte se přesunout po silnici úplně vyhnout. Řidiči jsou v noci zvyklí jezdit rychleji a agresivněji, neboť mají lepší přehled o ostatních autech (díky světlům je například vidí už zpoza zatáčky). Pokud už po silnici musíte jít, světla (bílé a červené) jsou naprostá nezbytnost. Ideálně i reflexní oblečení. Váš důraz na disciplinovanost musí v noci být ještě větší, ideální formací je jednostup s naprostou minimálními mezerami. Instruktor vpředu mává světlem na auta a dává tak na vědomí, že si na Vás mají dát pozor.

Přecházení silnice je denním chlebem instruktora či vedoucího. Nejprve se podíváme, co říká zákon; „*Chodec nesmí přecházet vozovku, nalézá-li se ve vzdálenosti bližší než 50 metrů křižovatka s řízeným provozem, přechod pro chodce, místo pro přecházení vozovky, podchod nebo nadchod označené příslušnými dopravními značkami. Chodec nesmí překonávat zábradlí nebo jiné zábrany na vozovce.*“ Zmíněné zákazy pochopitelně platí i pro Vaší skupinu. Zároveň se vyhněte přecházení přes mnohaprúdové silnice, těsně za zatáčkami či na jiných místech, kde si už na první pohled nejste jistí, zda je to dobrý nápad.

Před přecházením je třeba shromáždit celou skupinu před přechodem (počkáme i na ty největší opozdilce), vedoucí a instruktoři (jejichž počet je shodný s počtem pruhů, které chceme přecházet) se pak umístí podél přechodu do směrů jízdy aut a vlastními těly jim tak zabrání najíždět do přecházejících dětí. Teprve až celá skupina (najednou!) přejde, vedoucí spokojeně odchází a auta se opět rozjíždí.

Je samozřejmé, že vedoucí při „zastavování“ dopravy před přechodem nemůže vyloženě skočit do jízdy rychle jedoucím autu. V takovém případě nastupuje ke slovu fyzika a následně první pomoc (viz příslušná skripta).

1.5 Dopravní prostředky

Do dopravních prostředků nastupuje menší skupina jedněmi dveřmi, větší použije dvoje dveře s tím, že se uvnitř sejde v prostoru mezi nimi. První nastupuje vedoucí nebo instruktor, který ukazuje

dětem, kam mají umístit sebe i zavazadla. Poslední nastupuje další vedoucí a kontroluje, zda jsou ve voze všichni. Pro udržení si orientace nad skupinou a jejími pohyby je nejlepší usadit děti pohromadě na jedno místo, případně na více míst, ale stále ve skupinkách.

Vystupování je podobné nastupování – první vedoucí nebo instruktor ukazuje dětem, kde se venku shromáždít. Poslední vedoucí kontroluje, zda všichni vystoupili a kouká na sedadla, pod ně atd., aby se ujistil, že si děti uvnitř vozu nic nezapomněly. Cestujete-li někam s dětmi, měly by děti vědět, kde budete vystupovat. Není-li to možné (například kvůli motivaci), musí vedoucí dávat o to větší pozor při vystupování. Po vystoupení z dopravního prostředku od něj skupina ihned odchází, aby nepřekážela ostatním cestujícím a zároveň se nemohl nikdo zranit v momentě, kdy se vozidlo dá opět do pohybu. Nemusíme snad zdůrazňovat, že cesta odchodu rozhodně nevede před nastartovaným dopravním prostředkem!

Pokud Vám ve vozidle zůstane dítě, je třeba v první řadě přemýšlet o tom, jak se dítě bude dále chovat. Ideální je, když má dítě mobil, na který mu můžete zavolat a dohodnout se s ním. Pokud to tak však není, nezbývá Vám, než rozjet pátrací akci. Pokud dítě ví, kde mělo vystoupit, bude se pravděpodobně snažit dostat zpět na „cílovou stanici.“ Tu je tedy třeba neopouštět a snažit se vyčkat, až se nalezenec vrátí. Dalším možným vývojem je, že dítě vystoupí na některé z dalších stanic, kde bude za breku vysedávat. Z tohoto důvodu se hodí ze stanice, kde čekáme, vyslat někoho (vedoucího/instruktora) dále po trase linky. Je-li další stanice daleko (platí například u rychlíků), může být nutné požádat o pomoc další osoby (České Dráhy, Policie ČR, osobní kontakty v daném místě).

Ztracené dítě v přepravě je velmi nebezpečná situace, která je téměř vždy způsobena selháním vedení skupiny. Dodržujte proto bezpečnost v přepravě a mějte svoji skupinu stále pod kontrolou.

1.6 Příprava činnosti

Vysvětlovat, že hru nebudeme organizovat na silnici nebo uprostřed naleziště Kobaltu asi není nutné vysvětlovat. Před takovýmito zjevně nebezpečnými místy Vás většinou dostatečně varuje zdravý rozum a pokud ne, tak alespoň cedule se značkou $^{60}_{27}\text{Co}$, reálné nebezpečí však často plyne z míst, nad kterými skutečně uvažujete. Může jít například o:

- Skály a místa s padajícími kameny
- Opuštěné budovy
- Zříceniny
- Okolí propastí, srázů, bažin či rašelinišť
- Okolí tratí
- Husté porosty
- Hospodářská stavení a místa s pohybem zvířat

Železniční trať a místa s pohybem zvířat jsou podobné silnici s tím rozdílem, že vlak není schopen zabrzdit zdaleka tak rychle jako auto a krávu (většinou) neřídí člověk. U ostatních míst plynou hrozby především z toho, že na Vás může něco spadnout, nebo naopak Vy můžete někam spadnout nebo na něco šlápnout a zranit se.

Organizujete-li hru, postavenou na postupu po trase², je naprosto nezbytné si celou trasu obhlédnout a vyznačit její začátek, konec i všechna potenciálně nebezpečná místa. Dobrou zásadou (Chcete-li se vyvarovat toho, aby nějaký z účastníků sešel z plánované trasy) je též vyznačení trasy tak, aby od každé značky bylo vidět ke značce následující.

Ať už se bavíme o hře s trasou či hře na jednom místě, vždy věnujte dostatek času vysvětlování pravidel, obsahujících mj. definici herního prostoru (kde se ještě hraje a kde už ne).

Chcete-li vědět, jak postupovat **v noci**, vynásobte si vše řečené deseti. Místo pro noční akci je nutné si oblédnout ve dne i v noci. Tma udělá ve vnímání dětí (stejně jako vedoucích a instruktorů) hodně - i všem známá, několik set metrů dlouhá cesta u tábora, se stane strašidelnou i bez Vašeho dalšího zásahu. Tím chci říct - pokud hodně nevěříte nebojácnosti svých dětí, neposílejte na noční stezku odvahy strašidla. Předejdete tím nutnosti řešení šokových stavů, neschopnosti dětí usnout apod.

Nikdy nevíte, kdy Vám nějaké dítě sejde z trasy, zasekne se či zraní. Důležité je tedy mít připravený dostatek vedoucích pro všechny takové (i další) možnosti. U nočních her je naprosto nezbytné mít spočítané, **kolik dětí opustilo tábor, kolik se do něj vrátilo a kolik jich je na trase!** Počet dětí, které tábor opustily se musí vždy rovnat počtu těch, co se do něj vrátily!

Pokud si nejste jistí, zda je Vámi vybrané místo pro zamýšlenou činnost vhodné, jděte si ho ještě jednou pořádně prohlédnout. Pokud si nejste jistí ani potom, vyberte si jiné místo.

1.7 Reakce na počasí

Jste-li se svou skupinou na výletě a náhle se zhorší počasí, musíte v rámci zajištění bezpečnosti na situaci reagovat a to i navzdory plánovanému programu. Nejtypičtějším problémem je bouřka, při ní se vyhněte zejména;

- Hřebenům a vrcholům kopců
- Vodním plochám
- Golfovým hřištím
- Osamělým nebo vyčnívajícím stromům³
- Telegrafním sloupům
- Pokud možno i rovným terénům (např. pole)

Pak se také nehodí běhat, držet kovové předměty a běhat s kovovými předměty. Není-li možno z rovného terénu uniknout, sedneme si "na bobek."⁴ Blíží-li se bouřka a nacházíte se na nějakém ze zmíněných míst (typicky vrcholcích kopců), sestupte dolů, respektive přesuňte se na nějaké místo, vhodné pro přecházení bouřky. Pokud jste na kopci a nemůžete sestoupit, ideálně vyhledejte přístřeší (chatka) či něco, co může jako přístřeší sloužit (jeskyně⁵). Schovat se lze i do hustého lesa, ne však na jeho okraj!

Pokud se máte ukrývat v nějaké budově, vyberte si nejlépe tu, která má na střeše hromosvod.

²Například stezku odvahy. Specifikum těchto her je, že zpravidla nemůžete mít trvalý přehled o všech jejich účastnících a ti mají zároveň značnou volnost jednání - mohou například odbočit někam jinam, než je plánováno.

³Les však může být naopak vhodným místem, viz níže

⁴Tato pozice je kompromisem mezi stáním (kde riskujete, že do Vás udeří blesk) a lehem (kde riskujete, že Vás zasáhne výboj elektřiny od země v momentě, kdy blesk udeří do blízkého stromu). Navíc - země se tak nedotýkáte celým povrchem těla, ale jen podrážkami bot, které jsou (až na výjimky) z gumy - izolantu.

⁵Dobře si však obhlédněte její stav, který se s přívaly vody může měnit...

1.8 Bezpečnost na koupališti

Na koupališti riskujete, že se Vám nějaké z dětí může utopit, či například uklouznout na mokřém povrchu u bazénu. Hned po příchodu je třeba si zjistit, které z dětí umí plavat. Základní rozdělení lze udělat tak, že se dětí prostě zeptáte⁶. Při prvním vstupu do bazénu je ale nutné si ověřit, **zda tomu tak skutečně je!** Ověření provádíme následovně - děti po jednom vstupují do bazénu a dávají se do pohybu, vedoucí přitom sledují směr vektoru pohybu dětí ve vodě (zda se pohybují směrem na druhou stranu bazénu či směrem ke dnu). Ty, které se pohybují směrem ke dnu či se tomuto pohybu blíží, vytahujeme z bazénu a přemísťujeme do mělkého bazénu, tzv. "brouzdaliště."

Naprostým základem je pro koupání mít na 10 neplavců či 15 plavců jednoho vedoucího. Naše doporučení však je vzhledem k tomu, že (jak již bylo zmíněno) při koupání hrozí nebezpečí ve vodě i na břehu, mít na tento počet alespoň jednoho vedoucího/instruktora na břehu a jednoho ve vodě. Každý z nich musí vědět, kolik dětí má aktuálně na starost, kde jsou a pokud nastanu nějaké problémy, zajistit sám či ve spolupráci s plavčíkem/někým jiným záchranu tonoucích!

Jdeme-li plavat někam jinam, než na veřejné koupaliště (např. do rybníka), ještě předtím, než děti poprvé vstoupí do vody, vstupuje tam vedoucí a zjišťuje, zda je místo bezpečné (zakalenost a hloubka vody, předměty pod hladinou, vodní zvířata, rybáři, aktivní výpust...).

Vysoké skoky do vody sami ani s dětmi neprovozujeme!

1.9 Privilegia

Instruktoři vůči dětem, vedoucí vůči instruktorům a dětem i různí další proti různým jiným dalším disponují určitými privilegii. Privilegium je výsadou - nemusí se nutně jednat o možnost pít alkohol, ale třeba jen o povolení chodit později spát.

Pokud jste obdařeni nějakou výsadou, počítá se s tím, že jste dosáhli určité mentální dospělosti a jste schopni tuto výsadu veřejně nedemonstrovat (nedávat si zmrzlinu v táboře plném dětí, které si jí nemají kde koupit), či se dokonce chlubit ("podívej se, jak").

Stanete-li se živoucím důkazem toho, že některá dřívě neopomenutelná pravidla tak docela neplatí, může se stát, že autorita Vaše i dalších Vašich kolegů bude od té doby o něco slabší - z pohledu těch, kteří dané privilegium nemají, může být toto totiž z nějakého důvodu vnímáno jako nespravedlivé a vést tak k porušování platných pravidel či jiné formě nekázně ("Jakto, že David nemusí vstávat na rozcvičku, když je jen o půl roku starší, než já? Na truc také nevstanu!")

Privilegií tedy využíváme zásadně mimo dosah dětí, či jiných lidí, kterým dané privilegium není dopřáno.

Pro starší 18 let platí ještě jedna zásada, shrnutá krátkým příslovím - **"řidič se může vždy hodit."**

1.10 Co dělat v průšvih

I pokud jste dávali při čtení celého textu bedlivý pozor a vaše protiopatření nabývají vesmírných hodnot, nemusí to vždy stačit. Některé hrozby nelze zcela vyloučit, ale jen minimalizovat (sražení dítěte autem), proti jiným (náhlý pád větve ze stromu) se zase dost dobře bránit nejde. Nyní je třeba zodpovědně reagovat, například dle následující "kuchařky;"

1. Zachovejte chladnou hlavu a analyzujte situaci. Co se stalo? Proč? Co se dá nyní dělat? Poradím si s problémem sám či potřebuji pomoc někoho dalšího?

⁶Nebo to z rozhovoru s rodiči či předchozí návštěvy koupaliště už víte

Číslo	Telefon zvedne....
112	Integrovaný záchranný systém
150	Hasičský záchranný sbor
155	Zdravotnická záchranná služba
156	Městská Policie
158	Policie ČR
1210	Horská služba
....	Váš hlavní vedoucí

Tabulka 1: Důležitá telefonní čísla

- Zabraňte vzniku většího problému. Pokud vám dítě poštípaly včely, nebude na škodu vzdálit se se skupinou od úlu.
- Pokud to situace vyžaduje, zavolejte pomoc. V tabulce 1 naleznete užitečná telefonní čísla. Přístup na tísňové linky je zvláštní službou napříč telefonními operátory. Pokud v místě, kde jste, nemá Váš operátor signál, budete přepojeni skrze jiného operátora. Vytočit tísňové volání se Vám také povede i ze zamčeného telefonu. Tísňové linky se nebojte používat - neslouží jen na řešení útoku zombies. Na druhou stranu, jak už bylo zmíněno v bodu 1 - zauvažujte nad tím, zda nějakou pomoc potřebujete a pokud ano, tak na co (jaké povahy by pomoc měla být). Obecně také platí (viz také První pomoc), že vyžaduje-li Vaše situace pomoc nějakých dalších osob, kontaktujte je pokud možno **co nejdříve** a to i předtím, než začnete sami konat. Čas, který tím ušetříte, může být zásadní.
- Nezapomeňte (pokud tomu tak je), že mimo členů skupiny, zasažených problémem, máte ještě nějaké další, které je mimo ochránění před nebezpečím alespoň trochu zorganizovat. Klíčovým úkolem je zamezení panice - jste-li se skupinou uprostřed bouřky, určitě nechcete, aby se nějaké z dětí zběsile rozeběhlo přes pole s vidinou, že se před blesky schová v pšenici. V panice lidé jednájí zkratkovitě a nepředvídatelně. Ideální nastavení je, že jeden z přítomných vedoucích/instruktorů se stará o družinu, zatímco ten druhý řeší problém. Může se však také stát, že na věc budete sami.

V bodě 3 jsem zmínil, že je dobré se rozmyslet, zda v daném problému nějakou pomoc vůbec potřebujete. V tomto ohledu se sluší ještě něco dodat - i pokud nepotřebujete akutní pomoc žádného charakteru, co nejdříve kontaktujte hlavního vedoucího či jinou zodpovědnou osobu. Mimo toho, že vedení tábora by mělo vědět o všech netypických situacích vědět, jeho členové zpravidla disponují hodnotnými zkušenostmi, které se Vám mohou hodit i pokud si myslíte, že si vystačíte sami.

1.11 Závěr

Nyní byste měli znát některé ze základních zásad bezpečnosti pro vedení a přípravu programů. Spojíte-li je se znalostmi z ostatních předmětů a zejména zkušenostmi z praxe, jistě z Vás budou dobří vedoucí a instruktoři.

V závěru si ještě připomeneme jednu zásadu, která byla už lehce zmíněná v části o přípravě programu - **pokud si nejste jistí, zda je bezpečné něco dělat a nemusíte to dělat, nedělejte to.**

2 Bezpečnost práce a obsluha TZ

2.1 Obecné zásady práce s nástroji

1. S ostrými nástroji pracovat směrem od těla
2. Nůž, nůžky a jiné špičaté předměty podávat nejlépe špičí k zemi
3. Nářadí podávat špičí či ostrím k zemi
4. Ostrý nástroj je bezpečnější, než tupý
5. Pozor na uvolněné nářadí (sekera, kladivo)
6. Při sekání sekerou:
 - (a) Dbát na čistý a dostatečný manipulační prostor
 - (b) Sekera vždy mimo tělo
 - (c) Při osekávání větví sekám na druhé straně, než stojím
 - (d) Větve sekám od paty ke špičce, jak jsou rostlé
 - (e) Štípat na pevném dřevěném podkladu (ne na zemi či na kameni)

2.2 Postup práce s nástroji

Pokud nevím, jak se některý z nástrojů používá, zeptám se nebo si přečtu návod. Pro jakoukoliv práci s nástroji je dobré dodržovat následující postup;

1. Připravím si lékárníčku
2. Ještě v dílně si zkontroluji stav nástroje, se kterým chci pracovat
3. Ostrou část nástroje přikryji krytem
4. Přejdu na místo zásahu
5. Pracuji

Pro obzvláště šikovné platí ještě další tři zásady;

1. Vezmu si s sebou více nástrojů, neboť vím, že nějaký z nich zničím
2. Pokud se splní má předtucha, pošlu **někoho šikovnějšího** nástroj spravit
3. Do dalšího maléru pracuji

Pokud patříte mezi ty, pro které nejsou určeny tři doplňkové body, možná se někdy dostanete i do situace, kdy budete s nástroji někoho učit pracovat. Pokud učím dítě pracovat s nástroji, postupuji následovně:

1. Ukážu mu, jak se to dělá a názorně vysvětlím pravidla
2. Předám mu to a sleduji, jak to dělá

3. Vysvětlím mu chyby, které dělá a sleduji, zda se zlepšil
4. Když mu to opravdu jde, přestanu mu radit, protože se může stát, že to umí lépe, než já.
5. Činnost ukončím dříve, než jeden z nás (dítě či já) ztratí vlivem únavy pozornost

6. Ke každé činnosti patří také úklid nářadí a pracoviště!

Ještě o něco specifičtější je práce s elektronickými spotřebiči. S opravou těchto věcí se (pokud vůbec) setkají jen ti starší a schopnější z vás, nejen těm ale přinášíme následující zásady;

1. NIKDY NEOPRAVUJEME ELEKTRICKÉ NÁSTROJE, POKUD JSOU ZAPOJENÉ!
2. DO LEVÉ ZDÍRKY V ZÁSUVCE ("FÁZE") NIKDY NESTRÁKÁME PRSTY, ANI JINÉ PŘEDMĚTY
3. NEPOUŽÍVÁME SPOTŘEBIČE S PORUŠENOU IZOLACÍ
4. Do 18 let s elektrickými spotřebiči nepracujeme

Pokud čemukoliv z tohoto seznamu nerozumíte, či máte jiné nejasnosti ohledně užívání elektrických spotřebičů, zeptejte se někoho zkušenějšího, a to ideálně dříve, než se stane neštěstí.

2.3 Představení základních nástrojů

V této sekci se seznámíme s některými z nástrojů, se kterými při své činnosti možná přijdete do styku.

Krumpáč

"Je to nástroj jednoduchý, ale čím jednodušší nástroj, tím větší zručnost dělník potřebuje." Za 1. světové války měli zákopníci denní normu 660 plných lopat zeminy nakopat a vyházet. Na krumpáč se netlačí! Zvedá se přesně do potřebné výšky a kopání se provádí jen energií, vznikající při jeho volném pádu. Princip je ve stále stejném odkrajování zeminy širší stranou krumpáče. U tvrdšího nebo kamenného podloží je možno použít špičatý konec krumpáče. Špice krumpáče se taktéž používá k vyvalení kamenů na velkém kolovrátku. Zkušený hráč si chrání železné ostří a proto si kamenitou zeminu prověří špicí boty při současném tahu za kalhoty. Krumpáč nikdy nepoužíváme místo páčidla, většinou se zlomí!

Poříz

Poříz používáme pro zbavení dřeva kůry. V táborové praxi v podstatě jen při tvorbě brány/stožáru na vlajku.

Vrtačka

Užitečná věc, rozlišujeme vrtáky do dřeva, do zdi a do železa.

Palice

Palice je těžší druh kladiva, která "má většinou na obou stranách plosku, oproti tomu samotné kladivo má plosku jen na jedné straně, na druhé má klinový nos."

Pila

"Pila je nástroj k dělení (řezání) materiálu s ozubeným listem, kotoučem, pásem nebo řetězem. Při řezání vzniká prořez, protože část materiálu se promění v sypký odpad, čili piliny." Pila se nosí v ruce v povoleném stavu, ostřím k zemi, v žádném případě ne na rameni! Existují různé druhy pil - ocaska, oblouková, dřevařská, motorová...

Sekera

"Sekera je ruční pracovní nástroj, používaný především k opracovávání dřeva sekáním. Má topůrku a hlavu."

Broušení ostří sekery se provádí pokud možno vždy ručně pomocí vhodných plochých pilníků a to krouživým pohybem proti ostří nástroje.

Pokud se hlava sekery na topůrku viklá a nedrží na něm dostatečně pevně, je potřeba buď vyměnit topůrku, nebo vložit nový fixační klínek. Chceme-li měnit topůrku sekery, musíme v první řadě odstranit zbytky starého topůrka z hlavy sekery. Dřevo z hlavy sekery nikdy nevypalujeme - snažíme se jej vyrazit mechanicky, v ohni by totiž došlo k nevratnému poškození hlavy sekery.

Skladujeme-li sekeru dlouhodobě, základ je, aby prostředí bylo suché. Sekeru je dobré lehce potřít vazelínou nebo jiným vhodným nástrojovým konzervantem tak, abychom zabránili případné nežádoucí korozi. Pro práci ve venkovním prostředí je vhodné sekeru před uskladněním do scuha otřít a zbavit všech případných nečistot.

2.4 Nebeská Rybná

Základna, vnitřní zařízení a stanová část jsou majetkem Sdružení Turistických a Táborských Oddílů. Během konání LT je jedné hasící přístroj umístěn u strážní věže v táboře. Pohotovostní lékárnička je umístěna na viditelném místě v kuchyni. Během pobytu:

- Kamna - v kuchyni se topí uhlím, v jídelně a patře pouze dřevem
- Jímka - šetříme s vodou (případně vodu z dřezů apod. vyléváme ven) a dáváme tak pozor na její naplnění. Hladina kapaliny v jímcě musí být minimálně 50cm pod horní hranou vstupního otvoru.

Při příjezdu:

- Voda - zapnout nahoře ve vsi ve vodovodní šachtě a zapsat stav do předávacího protokolu. Nejdříve zkontrolovat kohout na přísávání vzduchu a je-li otevřený, pečlivě ho zavřít, pak zapnout vodu klikou. Správně zapnutá voda je slyšet, jak vtéká do trubky, otáčí ciferníkem a necáká skrze kohout.
- Voda - zapnout v šachtě před domovními dveřmi. Zapínat klikou na trubce vedoucí směrem k budově do polohy vodorovné s trubkou. Závěr trubky, která nevede směrem k budově, nechat utažený (jde o vývod pro tábor). Pokud voda, přestože je otevřená, v baráku neteče, překontrolovat uzavření výše zmíněného kohoutu a trubky nevedoucí k baráku. V zimním období může poklop šachty přimrznout, pomůže polít jej konví horké vody.
- Bojlery - pokud není náhodou potřeba teplá voda, tak je nezapínám ani nenapouštím. Pokud potřebuji teplou vodu, tak nejdříve (jsou-li bojler vypoštěné) bojler napustit (kohout pod bojlerem v pánské umývárně), poté zapnout jeden nebo oba bojler podle počtu účastníků a potřeby teplé vody. První se zapíná bojler č.1
- Elektrina - zapnout hlavní jistič venku a zapsat stav do předávacího protokolu. Jističe v chodbičce za dveřmi neslouží k vypínání nebo zapínání.